

Будимир Кокотовић

ПАТРИЈАРХ ВИКЕНТИЈЕ ПРОДАНОВ

Апстракт. Приказано је порекло, школовање и рад Витомира, у монаштву Викентија Проданова; школовање: Бачко Петрово Село, Нови Сад, Сремски Карловци, Београд; рад: епископије темишварска, злетовско-струмичка, охридско-битолска, жичка, сремска и најзад, Патријарх српски. Његов импулсивни рад, животни ритам и брига за очување Српске православне цркве у Републици Македонији, решавање социјалног питања свештенства и прихватање Богословског факултета у Београду под управом Српске православне цркве, и на крају изненадна и сумљива смрт у комунистичкој држави Југославији, у којој је заблистао као мартири, попут оних из раних векова хришћанства.

Кључне речи: Витомир, Викентије, Бачко Петрово Село, Нови Сад, Сремски Карловци, Београд, Темишвар, Штип, Охрид; православље, комунистичка партија.

Његова Светост Патријарх Српски Викентије „рођен је у честитој занатлијској породици у Бачком Петровом Селу, 23 августа 1890. године, као јединац Јелене и Ђорђа Проданова, вредног сеоског кројача.,¹ На крштењу је добио име Витомир. Бачко Петрово Село се налази у општини Бечеј, у јужно-бачком округу, уз саму обалу реке Тисе, на северу Србије.

Као једино дете својих родитеља имао је сву њихову нежност, и они су му пружили прве кораке у његовом васпитавању и образовању. „Од оца и мајке понео је: побожност, љубав према Српству и Православљу, поштење и ретку нежност.,² У свом родитељском

¹ Милан Д. Јанковић, *Епископ др Сава – На путевима Шумадије*, Београд, 2004. г., стр.71

² Гласник, *Службени лист Српске Православне Цркве*, бр. 7-8-9, Београд, 1. септембра (19.августа) 1950.г., стр.95

дому заволео је и књигу, јер се у свакој честитој српској породици у Војводини, сваког слободног тренутка и сваке вечери, читало понешто из наше националне историје, а било је и народних песама и причања и величања јунаштва наших славних предака. Ово је дало велики значај очувању бодрога духа српског народа у Војводини.

Основну школу је завршио у свом родном месту. Још на почетку, као ђак у основној школи, он показује изванредне интелектуалне квалитете и жељан је знања. Видевши то, родитељи га уписују у Српску православну велику гимназију у Новом Саду³. Тада су у гимназији предавали: Васа Пушибрк (управитељ школе), Петар Богдановић, Благоје Бранчић, Марко Вилић, Ђорђе Вујакија, др Ђорђе Дера, др Веселин Ћисаловић, Јован Живојиновић, Милан А. Јовановић, Стеван Лекић (једно време је био разредни старешина), др Тихомир Остојић, др Бошко Петровић, др Милан Петровић и др Душан Радић (такође једно време био разредни старешина). Као ђак осмог разреда био је стипендиста из задужбине Рудолфове у Петровом Селу школске 1908/09. године, и стипендија је износила 310 круна.⁴ Те године је похађао и осмогласно пјеније као необлигатни предмет.⁵

Школске 1908./1909. године завршио је гимназију. Испити су одржани овим редоследом: годишњи испит са ученицима VIII разреда, одржан је од 13. – 19. маја, писмени испит зрелости од 24. – 27. маја, 22. јуна одржано је у Саборној цркви „благодареније,, које је обавио Високопреосвештени Господин Епископ Митрофан са свештенством новосадским. Усмени испит зрелости обављен је од 25. – 28. јуна, а сведочанства су подељена 30. јуна. Витомир Проданов је на испиту зрелости проглашен „зрелим с добрим успехом.,,⁶

³ Кроз овај период Гимназију је успешно водио Васа Пушибрк (директор од 1871. године па до 1910. године). Након ступања на снагу Основног закона о средњим школама из 1883. године дошла су још већа искушења очувању унутрашња аутономија Гимназије. Од тада је Патронат био под личним надзором повереника угарске владе који су два пута годишње вршили инспекцијску службу и присуствовали вишем стечајном испиту. Закон о средњим школама из 1883. године обавезао је управу школе да у још већој мери усагласи рад и организацију са државним школама што је изискивало још већа материјална давања.

⁴ види: *Извештај о Српској Православној Великој гимназији у Новом Саду за школску годину 1908./1909.*, стр.51

⁵ види: исто

⁶ види: *Извештај о Српској Православној Великој гимназији у Новом Саду за школску годину 1909./1910.*, стр.87

Српском народу у Војводини једино су Црква и школа биле у националној и културној жижи. Како би што боље послужио свом народу, по завршетку гимназије, Витомир Проданов уписује се у Српску православну богословију у Сремским Карловцима, као клирик бачке дијецезе. Тада су Карловачку богословију водили протојереј-ставрофор Јован Вучковић⁷, као ректор Богословије и патријаршијски протосинђел др Викентије Вујић⁸, управитељ богословског Семинара. Док је похађао Богословију, Витомир Проданов се истицао у писању, од којих су му два дела и похваљена: Учење Октоиха о личности Исуса Христа (школске 1910./11.) и Правило св. помјесног сабора лаодикијског (школске 1912./13.). Карловачку Богословију је завршио 1912./13. године и положио испит зрелости 22. јуна 1913. године. У тој генерацији која је дала 27 свршених ђака Богословије, треба још поменути и Василија Васу Шурлана.⁹

По Витомировом завршетку богословских наука избио је Први светски рат, и он је једно време био учитељ у свом родном селу. Желео је да постане парохијски свештеник у војој родној Епархији, али га није хтела ни једна парохија, јер није имао довољно слуха и леп глас.¹⁰

01. јуна 1917. године епископ темишварски др Георгије (Летић) поставио је свршеног богослова Витомира Проданова за конзисторијалног подбележника управе епархије темишварске. Љубав младог богослова према Васкрслом Христу и Мајци Цркви довела га је да се удостоји ангеоског чина. Исте године примио је монашки постриг у манастиру Бездину (темишварска епархија), замонашио га је Архимандрит Исак (Дошен)¹¹ 5/18. августа давши му име Викентије.

⁷ Предавао је Пастирско богословље и Црквени и занични стил, превео је са грчког и пропратио са коментарима Шест књига о свештенству Светог Јована Златоустог. Спада у ред људи који су били десна рука патријарху Георгију Бранковићу на пољу црквене просвете

⁸ Предавао Црквено право, Педагогику и Катихетику. Као викарни епископ предавао је Црквено право на Богословском факултету у Београду. Умро је као епископ банатски

⁹ Парох у Борчи и Земуну, а касније један од активних свештеника у тзв. Хрватској православној цркви

¹⁰ Сава епископ шумадијски, *Сећање на Патријарха Викентија*, Каленић, 1980. бр.1, стр. 14

¹¹ Родио се у Почитељу (Хрватска) 1850.г. Богословију завршио у Карловцима, као настојатељ манастира Хопова, био је управник Монашке школе. 12. маја 1893. г. патријарх Георгије (Бранковић) га је произвео у чин архимандрита. 1895.г. разрешен

12. септембра 1917. године епископ др Георгије (Летић) је у Саборној цркви у Темишвару рукоположио монаха Викентија у чин јерођакона. Примљен је одмах у статус придворног монаштва бивше Митрополије Карловачке. На том положају остаје до 01. октобра 1919. године, када је Темишвар и један део темишварске епархије припао Краљевини Румунији по завршетку Првога светског рата. Након тога прелази у бачку епархију где обавља дужност конзисторијалног подбележника те епархијске управе од 01. октобра 1919.г. до 01. фебруара 1921.г., а те исте године добија чин протођакона.

Одлази у Сремске Карловце и тамо заузима положај тајника Управног одбора манастира Митрополије Карловачке од 01. фебруара 1921. до 01. октобра 1932.г. Као ревносан и угледан црквено-јерархијски службеник, рукоположен је у чин патријаршијског архиђакона 1923. г. Као архиђакон из Сремских Карловаца био је један од оснивача Историјског друштва у Новом Саду.

Из свеске прве, прве књиге (како су годишта часописа подељена), сазнајемо да је Историјско друштво основано на састанку који се одржао у Новом Саду 18. септембра 1927. године у присуству господe: Илариона Зеремског, Димитрија Руварца, Радивоја Врховца, Викентија Проданова, Богољуба Алексића, др Душана Поповића, Ивана С. Павловића, Мирка Балубића, Велимира Стефановића и др Димитрија Кириловића.

На десетој седници Друштва, 24. септембра 1928. године, у присуству В. Проданова, решено је да се прва свеска „Гласника“, штампа у 1.000 примерака и да одговорни уредник буде г. Викентије Проданов, архиђакон из Сремских Карловаца. Директор је био др Станоје Станојевић, а уредник др Душан Поповић. Штампала га је Српска манастирска штампарија у Сремским Карловцима.

Као редовни члан друштва уписан је под бр. 71 (по азбучном реду).

На дванаестој седници, одржаној 1. децембра 1928. године, присутан је био Викентије Проданов. Решено је да се „Гласник“, убудуће штампа у 1.500 примерака. Уместо двојице чланова Управе, који више нису могли да одговоре својим обавезама, као нови чланови Управе изабрани су Мита Ђорђевић, умировљени управитељ Грађанске школе у Новом Саду и Викентије Проданов, архиђакон

је свих дужност и стављен на располагање епископу темишварском. 1917.г. постао је настојатељ манастира Бездина, умро је у истом манастиру 8/21. март 1928.г.

из Сремских Карловаца. Викентије Проданов био је и повереник „Гласника Историјског Друштва у Новом Саду“, како је уписано на полеђини друге свеске, друге књиге.

Одувек је гајио љубав према науци и књизи, и то доказује тиме што као архиђакон завршава филозофски факултет Београдског универзитета 1929. године. Дипломира на историји Срба, општа историја и историја Византије и етнологија. У чин презвитера рукоположен је 18. новембра (26. октобра) 1929. године. Исте те године рукоположен је у чин архимандрита 20. новембра (28. октобра).

Путем објављеног конкурса изабран је 1932. године за главног секретара Светог архијерејског сабора и синода. Поводом смрти епископа америчко-канадског Мардарија (Ускоковића) 1935. године архимандрит Викентије Проданов, као главни секретар Св. арх. синода осврнуо се на овај јединствени случај у Српској православној цркви, у вези извршењем тестаментa покојног епископа: *„Има још једна ствар у тестаменту блаженочившег Епископа која се мора споменути. Наиме, блаженочивши епископ одредио је да се на дан сахране произведе за протојереја извештан број свештеника. Несумњиво је право епархијског Архијереја да даје протојерејски чин заслужним свештеницима, али је питање да ли Архијереј може то вршити у свом завештању. Друга би ствар била да је блаженочивши Епископ издао декрет о прозводству за протопрезвитере, па да је спречен бољешћу умолио неког архијереја да то и изврши; али у овом случају могло би се правити питање о томе: да ли је згодно да то чини архијереј друге Цркве. У сваком случају се може чекати са производством у већи ранг док епископ не оздрави или, ако умре, да то изврши Архијереј који ће бити изабран на ту епископску катедру,* (син.бр.298 од 31/18. јануар 1936.)¹²

Радећи на месту главног секретара Светог архијерејског сабора и синода показао је све своје квалитете, и радне, и људске. Био је добар познавалац административно-црквених и грађанско-правних прописа, и имао је одличне ораганизаторске способности. За време његовог вршења дужности главног секретара, све је било веома експедитивно и прецизно, на високом завидном нивоу. Сем тога, он је као шеф канцеларије према свом особљу био веома правичан и увек им је био приступачан, сви су га веома ценили. Док је још био на

¹² Сава епископ шумадијски, *Историја Српске Православне Цркве у Америци и Канади 1891 – 1941*, Каленић/Крагујевац, 1994.г, стр. 476-477.

дужности главног секретара Светог архијерејског сабора и синода, изабран је 21/08. јуна 1936. године, за викара Његове Светости Патријарха Српског Варнаве и добио титулу Епископ марчански.¹³ Хиротонисан је у Београдској саборној цркви исте године на Св. архистратига Михаила као епископ – викар марчански Викентије. Тај чин је обавио Патријарх Српски Варнава уз садејство епископа бачког Иринеја, рашко-призренског Серафима и викарних епископа, сремског Саве и моравичког Платона.¹⁴ То је историјска титула, каква се даје викарним епископима, који немају своје епархије. Марчанска епископија постојала је у манастиру Марчи у XVI веку, чије се рушевине налази у близини Вараждина. Ову епископију су организовали пећки патријарси за народ који је аустријска власт населила ради одбране Горње Славоније. Одмах по оснивању ове епископије, аустријска власт је кренула да унијати тај народ.

Док се налазио на положају главног секретара Светог архијерејског сабора и синода преосвећеног Г. Викентија је запао веома тежак и обилан посао: спровођење у дело нових уредаба и новог црквеног законодавства од 1936. године. Само захваљујући његовим способностима цела реорганизација црквеног устројства је прошла беспрекорно и почело је све да функционише по свим захтевима црквеног законодавства. За време његовог секретарства долази и конкордатско питање. И по том питању је својом ретком сналажљивошћу, у овако пресудним и деликатним ситуацијама, повољно решавао многа питања и упућена оним правцем који је био најопортунитији по нашу Цркву. Написао је и неколико штампаних прилога са конкордатским питањем, где се огледало врло добро познавање целог проблема и свестрано обухватање овог тако важног питања за наше црквене и националне интересе. На положају главног секретара епископ Викентије остаје до јуна 1938. године. Одлуком светог архијерејског сабора и Патријарха Гаврила (Дожића) из 1938. године послат је привремено, за случај потребе, у Сремске Карловце, јер је викарни епископ Платон постављен на охридско-битолску

¹³ На истом Сабору су изабрани и архимандрит Викентије Вујић за епископа банатског и архимандрит Платон Јовановић за викарног епископа моравичког. Епископ др Николај Велимировић постављен је на жичку епархију. (*Политика*, 22. јун 1936.г. стр. 7).

¹⁴ види: Сава епископ шумадијски, *Српски јерарси од деветог до двадесетог века*, Београд-Подгорица-Крагујевац, 1996. стр.79.

епархију.

У Сремским Карловцима остаје све до свог избора за епископа злетовско-струмичке епархије 1939. године. Свети архијерејски сабор изабрао га је за злетовско-струмичког епископа 08. децембра (25. новембар) 1939. године. На предлог Министра правде, Краљеви намесници су потврдили овај избор Указом од 18. јануара 1940. године. Устоличење је извршено у Саборном храму у Штипу на Сретење, 15. фебруара 1940. године.¹⁵ На овом положају остаје све до капитулације Краљевине Југославије 1941. године.

Епископ Викентије је у својој новој средини показао изузетну сналажљивост, тако да је стекао симпатије и ауторитет с ове стране, како свештенства, тако и народа. Он је као врсан познавалац наше историје и врло квалификован стручњак, успевао да решава врло компликована питања и проблеме у својој епархији.

Одласком епископа Платона (Јовановића) на бањалучку епархију 1940. године, постављен је од стране Светог архијерејског синода за администратора Епахије охридско-битолске, где остаје све до капитулације.¹⁶

По капитулацији Краљевине Југославије, бугарски окупатори су 1941. године протерали епископа Викентија из епархије, заједно са митрополитом скопским Јосифом, и они одлазе у Београда. Генерал Недић је позвао к себи 20. октобра 1941. године митрополита Јосифа и све српске архијереје, који су у то време били у Београду (зворничко-тузлански Нектарије, шабачки Симеон, браничевски Венијамин, захумско-херцеговачки Николај, злетовско-струмички Викентије, епископ Владимир и двојица викара Арсеније и Валеријан)¹⁷. Тема овога састанка била је став Цркве према „*большевизму и комунизму*... Представници Цркве су позвани да помогну Влади „*у гоњењу комуниста, партизана и пљачкаша*... Митрополит Јосиф је опширно одговорио да у том моменту, када „*брод давленика*“, треба привести тихом пристаништу, није време за узајамно истребљење. Сви су се епископи сложили са митрополитом, само је епископ Викентије додао да жели да се „*пресмотре раније одлуке Светог архијерејског сабора*

¹⁵ Проф. Др Предраг Пузовић, *Поводом педесет година од упокојења, Патријарх српски Викентије (1950-1958)*, Црква 2008, стр. 97-98

¹⁶ Гласник Српске Православне Цркве, Београд, 1. септембар 1950. год. бр. 7-8-9, стр. 97

¹⁷ Сви су се одазвали сем епископа шабачког Симеона

о комунизму...¹⁸

Када је епископ жички Др Николај (Велимировић), заједно са Патријархом Гаврилом (Дожићем) конфиниран од стране окупатора, на његово место је постављен јула 1941. године, као заменик епископа жичког, епископ злетовско-струмички Викентије. Његово постављење на место заменика епископа жичког је била и изричита жеља епископа жичког Др Николаја (Велимировић). Привремено седиште епархије тада је било у манастиру Жича, јер је епархијски двор у Краљеву био одузет од стране окупатора.

Заменик Епархије жичке, епископ злетовско-струмички Викентије, је у пратњи СС поручника Мајера 19. августа 1943. године отишао у манастир Војловицу, код Панчева, да обавести епископа жичког Др Николаја о ситуацији у његовој епархији.

У жичкој епархији, епископ Викентије је био све до 1947. године, јер иако је желео да се врати у своју епархију, злетовско-струмичку, комунистичке власти, које су у Македонији створиле такозвану „Македонску православну цркву“, му то нису дозвољавале. Године 1947. постављен је за администратора васпостављене Епахије сремске, где је након усташких злочина стање било катастрофално. Међутим, он својим већ доказаним способностима, организује испочетка потпуно разорен црквени живот своје епархије. Овом епархијом администрира до 1951. године.

Повлачењем бугарске окупационе власти у јесен 1944. године, на подручјима Јужне Србије остали су бугарски свештеници и чиновници који су наставили да сеју мржњу против Срба. Њима су свесрдно у томе помагали и неки свештеници домороци који су за време окупације сарађивали са Бугарима и који су од бугарских власти из Софије примили велике суме новца да наставе са радом на бугаризацији Јужне Србије. Тако су Бугари преко ових свештеника наставили да раде на томе да ову територију културно и верски изолују од Србије, а самим тим и из Српске православне цркве.

Председништво Светог архијерејског синода је 31. октобра 1944. године упутило апел да се сва Преосвећена Г.Г. Архијереји и све свештенство и монаштво њихових епархија који су били протерани у Србију, врате у своја седишта и парохије одмах или чим се створе могућности за повратак, да би се поново успоставила законска црквена

¹⁸ детаљније видети: Радмила Радић, *Вером против вере – држава и верске заједнице у Србији 1945 – 1953*, Београд 1995.

власт.¹⁹

Комунистичка власт се није обазирала на наређење Светог архијерејског синода о повратку протераних епископа и свештенства, него је на свакакве начине спречавала њихов повратак. Иако је својим законима власт прогласила одвајање Цркве од Државе, она се мешала у чисто црквена питања... Намера КПЈ је била да се од јединствене СПЦ направи разједињена, и да се њена подела прилагоди изградњи државе на федеративним принципима сходно одлукама Другог заседања АВНОЈ-а и по решењу *националног питања* према тезама КПЈ били су и становници Јужне Србије (Македоније) и Црне Горе, *Македонци* односно *Црногорци*, али не *Срби*. Они су били, по овим тезама *посебне националности*, које *имају право* и на своју посебну Цркву.²⁰

Због свих дешавања у Јужној Србији, патријарх Гаврило је заједно са митрополитом Јосифом посетио 25. јануара 1947. године Президијум ФНРЈ, а 31. јануара и Президијум НР Србије. На основу разговора који су тада вођени, Председништву владе ФНРЈ упућена је представка у којој је у 9 тачака сажето о чему треба убудуће да се воде разговори између Цркве и државе. Заједно са овом представком послат је и Меморандум Светог архијерејског синода из 1946. године, у коме су биле наведене неправде које чине поједини представници власти Цркви.²¹

На све захтеве СПЦ-а власт није реаговала. Патријарх и Свети архијерејски синод су и поред свега наставили да својим представкама укажу властима да је једини и прави пут да се реши ситуација у Јужној Србији, повратак на њихове епархије Митрополиту Скопском Господину Јосифу и Његовом Преосвештенству Епископу злетовско-струмичком Господину Викентију, тако би се тада црквене прилике у тим областима нормализовале. Међутим, ни после ових представки, комунистичка власт није хтела да се у Јужној Србији успостави јурисдикција СПЦ.

Патријарх Гаврило је без обзира на све недаће које су задесиле СПЦ, одолевао свим притисцима режима и чврсто је стајао иза свих одлука Светог архијерејског синода и Светог архијерејског сабора.

¹⁹ *Синбр.* 1522. 31/18. октобар 1944.г. (потписао митрополит скопски Јосиф)

²⁰ Др Ђоко Слијепчевић, *Историја Српске православне цркве – За време другог светског рата и после њега*, Београд 2002.

²¹ *Гласник СПЦ*, бр. 5, мај 1947. г.

Све одлуке које су се односиле на питање Цркве у Јужној Србији, он је доносио заједно са законитим архијерејима митрополитом Јосифом и епископом Викентијем, а „Иницијативни одбор„ је сматрао нелегалним, и цео њихов рад неканонским. Патријарх Гаврило се упокојио 1950. године. Смрћу патријарха Гаврила дошло је до неких промена у ставу СПЦ-а према захтевима „Иницијативног одбора„

Митрополит скопски Јосиф је 22. јуна 1950. године лишен слободе без пресуде, после саслушања у Окружном суду у Београду. То није било случајно. Управо у то време заседао је ванредни Свети архијерејски сабор на коме је требало да се изабере патријарх Српске православне цркве после смрти патријарха Гаврила Дожића. Уз то, он је био главна сметња државним властима на стварању тзв. „Македонске православне цркве„²²

Постоји извештај о хапшењу митрополита Јосифа који се чува у Архиву Светог архијерејског синода. У извештају стоји да је митрополит Јосиф био позван у суд у својству сведока, а потом га је јавни тужилац позвао у другу просторију ради разговора. Са њим је био и митрополит загребачки Дамаскин и захтевао је да и он буде присутан на разговору, међутим није му дозвољено. Митрополит Јосиф је саслушаван пар сати, и бива пуштен у 11⁴⁵, и креће пут Патријаршије са још тројицом свештеника који су га чекали у Суду. На путу до Патријаршије, сустигао их је господин који је водио записник приликом саслушања и позвао је Митрополита да се врати у Суд, јер треба још нешто да попуни. Када се вратио поново је био саслушан и потом га је човек из државне безбедности спровео кроз ходник, где је он свештеницима који су га поново чекали, рекао, како он са њима сада више не може да разговара. Одведен је до аутомобила који га је чекао и одвезен у непознатом правцу. Како се митрополит није вратио у Патријаршију, јасно је било свима да је ухапшен. Како Свети архијерејски синод није имао никакве информације где се налази митрополит Јосиф, умољени су архијереји злетовско-струмички Викентије и рашко-призренски Владимир да оду код председника Комисије за верска питања и сазнају где се налази митрополит. Дана 24. јуна су примљени код председника Комисије и замолили га да интервенише како би пустили Митрополита на слободу. Председник Комисије им је рекао да он о томе ништа не зна и да ће се потрудити

²² Проф. Др Предраг Пузовић, *Српска православна црква, Прилози за историју* 2, Београд, 2002., стр. 151

да сазна и обавестиће их. Истог дана их је позвао и рекао им како је митрополит Јосиф конфиниран у манастиру Жича, као и да је београдско Државно тужилаштво против њега покренуло кривичну истрагу. Показао им је саопштење Министарства унутрашњих послова у којем су наведена имена ухапшених шпијуна који су убачени из иностранства, нигде нема имена митрополита Јосифа, већ је изречена општа оптужба, јер су неки од шпијуна имали контакте и предали усмене и писмене налоге неким великодостојницима православне цркве.²³ Ухапшени митрополит Скопски Јосиф тиме је елиминисан из кандидатуре за новог патријарха, иако је имао највише изгледа да то и постане.

Кандидати за избор су били: митрополит загребачки Дамаскин, митрополит црногорско-приморски Арсеније и епископ злетовско-струмички и администратор сремске епархије Викентије. 01. јула (19. јуна) 1950. године, састао се Изборни сабор у Саборној цркви у Београду. Резултати гласања су: епископ Викентије је добио 33 гласа, епископ Арсеније 25, митрополит Дамаскин 2 гласа. Апсолутном већином гласова, епископ Викентије је по чл. 50 Устава Српске православне цркве, изабран за патријарха. Одслужен је Призив Светога Духа за успех у раду новоизабраног патријарха и он је потом одржао један краћи говор:

„Када после изборног чина излазим пред вас, моја мисао лети Господу Богу, да му се захвалим за све што ми је у животу даровао. Увек сам осећао да Господ Бог управља мојим животом. И увек је оно било добро у моме животу, где сам осетио благу и штедру Десницу Господњу.

Поред захвалности Господу Богу на овом великом дару, који ми је даровао, упућујем топле и усрдне молитве Њему, да ми да крепости и снаге да поднесем све терете мога новог звања. Ако је ико свестан шта све иде с овим позивом, ја сам свестан. Упућујем топле и искрене молитве Господу:

Помози ми, Боже, и отсада, као и до сада!„²⁴

Устоличење новог патријарха је обављено сутрадан, 02. јула 1950. године у Саборној цркви. Свету литургију су служили патријарх Викентије, митрополит загребачки Дамаскин, епископ тимочки

²³ Види: исто, стр. 152-153

²⁴ Проф. Др Предраг Пузовић, *Поводом педесет година од упокојења, Патријарх српски Викентије (1950-1958)*, Црква 2008, стр. 99

Емилијан, епископ рашко-призренски Владимир и викарни епископ марчански Емилијан. Новоизабраног патријарха до патријаршијског трона привели су митрополит Дамаскин и епископ Владимир, док му је панагију Српских светитеља и жезал предао митрополит црногорско-приморски Арсеније уз следеће речи:

*„Предајући Вам панагију Српских светитеља, молимо се Господу да се и Ви сећате ових светитеља српских, да браните вечите божанске истине, и да је достојно носите, као што је носио и Ваш велики претходник блаженопочивши патријарх Гаврило.“*²⁵

Потом су патријарха, митрополит Дамаскин и епископ Владимир, увели у патријаршијски трон. Патријарх је одржао кратку беседу, где је рекао, између осталог, како примајући панагију Српских светитеља није осетио радост:

*„Ја сам осетио страх. Осетио сам да примањем ове панагије примам и велику одговорност пред свима Србима светитељима, патријарсима, митрополитима, архиепископима, епископима, свештеницима, свештеносмонасима, мученицима и исповедницима којима ћу имати да положим рачуна о томе како сам чувао душу Србинову. Због тога ова панагија мени неће бити украс и одликовање, него стални подсетник и надзорник у свима мојим поступцима.“*²⁶

На литургији били су и представници владе ФНРЈ, владе НР Србије, председник Верске комисије при Председништву ФНРЈ, председник Верске комисије НР Србије, страни дипломатски представници, чланови „Иницијативног одбора“, из Македоније и представници, од Цркве непризнатог свештеничког удружења. Новина која се тада догодила, и није била предвиђена Уставом СПЦ-а, је учешће црквених сепаратиста из Јужне Србије и Свештеничког удружења у избору епископа злетовско-струмичког Викентија Проданова за патријарха 01. јула 1950. године.

На ручку који је приређен поводом устоличења новог патријарха, он се обратио гостима речима: *„... Ово је један од првих интимних додирова између представника народне власти и Цркве.... Српска црква никада није бацала своје погледе преко граница Отаџбине своје и нисмо никада очекивали помоћ ван граница и од других. Молим господина генерала Ђурића, да ово изјави на надлежном месту. И да изјави то, да је СПЦ народна и да ће таква и остати. СПЦ наћи ће*

²⁵ Исто

²⁶ Исто, стр. 99.

*саму себе... Врло сам срећан што видим и представнике Македоније. Ја то могу да говорим из личних симпатија, јер ја Македонију волим. Шта они о мени мисле није важно. Архијерејски сабор је показао, може бити, нелогичност, али је показао разумевање да представници Македоније могу учествовати у избору српског патријарха. Радујем се што смо учинили велики корак ка споразумевању између парохијског свештенства и више јерархије. Ми увек имамо пред собом целину и стално говоримо о целини. Може бити и неспоразума, али ја вас молим, да имате стрпљења, па ће се све решити без параграфа.“*²⁷

У име владе ФНРЈ, после овог говора патријарха Викентија, обратио се присутнима генерал Љубомир Ђурић: *„... Све оно што је Његова Светост казала, мислим да је познато свима вама. И поверење и добра воља како саме владе ФНРЈ тако и архијереја треба да постоји. Ако не постоји тога, не може се ни говорити о доброј вољи и сарадњи са Српском црквом. Чак и друг Тито је сâм говорио, да уколико архијереји буду схватили патријарха и све се реши по најбољој вољи, да ће Православна Црква наићи на пуну подршку од стране наше владе. У интересу је СПЦ-а да се дође до споразума. Ја сам разговарао и са представницима Светог синода о најбољим жељама и сарадњи. Наша ће тежња бити управљена на то, да се ојача СПЦ и њено свештенство. А и ви морате томе допринети.“*²⁸

Са овим званичним учешћем представника Македоније у избору Патријарха и из говора представника владе ФНРЈ, може се закључити да је на патријарха Викентија вршен велики притисак од стране владајућег режима. Они су га често подсећали да *„македонско питање“*, треба што пре решити. У интервјуу који је непосредно после свог избора дао Танјугу, патријарх Викентије је рекао *„да се нада да ће и питање Македонске цркве бити повољно решено.“*

На патријарха Викентија, сем режима, велики притисак је вршило и Свештеничко удружење свакаким уценама и претњама да би се признали сепаратисти у НР Македонији. Пред заседање Светог архијерејског сабора у мају 1951. године, ово удружење је у листу „Весник“, издало текст у којем се каже: *„Учешће представника македонског клира и пастве у избору патријарха најбољи је доказ канонског јединства и синовске оданости матици Цркви. Право на језик и националну самосталност загарантовано им је Државним*

²⁷ Гласник СПЦ, број 7-8 од 01.09.1950.г.

²⁸ Гласник СПЦ, број 7-8 од 01.09.1950.г.

уставом на им се не може и не сме замерити што по томе основу и специфичним условима свога друштвеног развитка захтевају изузетна овлашћења, корисна уосталом и по Цркву као целину. Страх од преседана, пак, у овом случају сасвим отпада. Не видети те чињенице или не хтети их разумети значи и даље стајати под копреном великосрпског шовинизма, коме у братској заједници народа Југославије не може и не сме бити места.²⁹

Друга годишња скупштина свештенства НР Македоније је одржана 1951. године. Са ове скупштине је послат телеграм патријарху Викентију у коме га уверавају да њивово свештенство „својим преданим радом у служби Цркве,... чува тековине НОБ-а и одано ради на стварању јединства Православне Цркве у ФНРЈ...“ у исто време они показују жаљење што је Свети архијерејски сабор изразио неповерење према њиховом раду. На крају телеграма се каже: „... македонско свештенство апелује да са своје стране учините све што стоји до Вас за коначно решење црквеног питања у НР Македонији.“³⁰

Делегација „Иницијативног одбора“, долази у новембру 1951. године код патријарха Викентија и Светог архијерејског синода, признавајући да је било појединих грешака са њихове стране, те да траже да остану у пуном јединству са СПЦ у границама ФНРЈ. Дошли су и са молбом да се митрополит Скопски Јосиф изабере за другу епархију ван Македоније, јер су сматрали да ће његов повратак у Скопље изазвати немире. На места упражњених двеју епархија желели су да се поставе епископи њихове народности. На крају су изнели мишљење да би Црква требало да им призна македонску народност и да им дозволу употребу македонског језика у администрацији.

Свети архијерејски синод је замерио делегацији да они са своје стране нису урадили ништа што би водило позитивном решењу црквеног питања у Македонији, као и да, иако су учествовали у избору Патријарха, који је администратор епархија у Македонији, они га не спомињу у јектенијама на службама, што је по канонима обавеза.

Делегација је обећала да ће патријарх Викентије, као њихов администратор, бити помињан на службама, а о осталом ће Светом архијерејском синоду писмено доставити своје захтеве и мишљења.

²⁹ Весник, број 50, 15. мај 1951.г.; Ђоко Слијепчевић, *Македонско црквено питање*

³⁰ Синод бр. 2550, 17. септембар 1951.г.; Др Предраг Пузовић: „Раскол у Српској православној цркви – Македонско црквено питање“, Београд 1997.г.

Већ после неколико дана, 13. новембра 1951. године, са пленарног заседања „Иницијативни одбор“, је доставио патријарху Викентију актом број 1679, своје захтеве из којих се види да су већ и сами почели да сумњају у могућност остваривања својих захтева, нарочито за аутокефалност. Тако сада они пристају на аутономију са својим епископима домородцима и са правом на употребу свог језика у црквеној администрацији. Такође признају јурисдикцију СПЦ-а, под условом да она поштује суверенитет македонског народа.³¹

Свети архијерејски сабор је био свестан промена у политичком, друштвеном и државном уређењу земље, те је 01. јуна 1955. године на својој седници решио да усвоји оне захтеве који нису били у супротности са канонима и Уставом СПЦ-а. Дозвољено је да се у три епархије Јужне Србије изабере епископи домородци и да се може користити македонски дијалект у унутрашњој администрацији, а да у богослужењима остаје црквенословенски језик. Сабор је патријарха Викентија овластио за администратора те три епархије у НР Македонији и да и даље ради по канонима и Уставу СПЦ-а. Патријарх Викентије је у те три епархије именовао архијереје заменике и чланове духовних судова.

„Иницијативни одбор“, је тек 1956. године признао администраторску управу патријарха Викентија и устројство од три епархије.³² У Ускршњој посланици 1957. године која је посебно била упућена народу и свештенству у три епархије Јужне Србије, патријарх Викентије изражава задовољство што је на законит начин успостављено јединство Цркве, али истовремено им поручује „да овим није све учињено нити је све постигнуто. Има још много да се постигне.“³³

Одлазак патријарха Викентија у епархије у Јужној Србији је дуго био припреман. Разговарао је са представницима Савезне верске комисије и Верске комисије НР Србије. Они су му скренули пажњу и нагласили да је тренутно најважнији проблем црквено питање у Македонији, које се већ годинама отеже, и да почиње да добија карактер политичког питања, јер су се Македонци почели окретати Бугарима и Русима. Ако Сабор скоро не реши овај проблем, ситуација

³¹ Исто

³² Ђоко Слијепчевић, *Македонско црквено питање*

³³ Ђоко Слијепчевић, *Македонско црквено питање*, Гласник СПЦ, бр.5, мај 1957.г.

ће се поново заоштрити, јер „Македонци су доста одступили од својих првобитних захтева за аутокефалност, да би се на крају задовољили и незнатним уступцима.„ Представници власти затражили су да поред епископа Доситеја, ако других „предложених 5 кандидата не одговарају, изабери међу 300 македонских свештеника једног Македонца за другог епископа. Трећа се епархија не би морала сада попуњавати. Боље би било прихватити једног Македонца за епископа, него пустити да због тога цела ствар пропадне.„³⁴

И из ових сусрета, као и из многих ранијих види се да иза свих ових планова стоји владајући комунистички режим који руководи и „Иницијативним одбором.„

Дана 28. марта 1958. године патријарх Викентије у пратњи тројице епископа одлази у посету Јужној Србији. И код свештенства, и код народа свуда је лепо примљен. Сутрадан је Патријарха примио председник Народног Собрања Лазар Колишевски, који је нагласио да после постигнутог споразума између СПЦ-а и Иницијативног одбора, у Бугарској све већи интерес за ово питање, јер њима не одговара да се све реши у југословенским границама, па на разне начине покушавају да осујете овај споразум. Тако преко Руске православне цркве желе да пошаљу три архимандрита за владике, за које тврде да су Македонци, али су у ствари њихови васпитаници Бугари. И Грчка у последње време хоће да пошаље два јеромонаха за владике у НР Македонији. Даље, Колишевски предочава да је свештенство Македоније, одустајењем од аутокефалности и чињењем појединих уступака, помогло Српској православној цркви да дође до споразума. Решавање овог питања, по Колишевском, имало би и велик значај за Македонце у Америци, Канади и Аустралији који су сада тамо у склопу Бугарске цркве. Када је тамо допрло Јеванђеље на македонском језику, сви су га тражили, и јавља се жеља за издавање Македонаца од утицаја Бугарске цркве. Из тога се види да је ово од општег интереса за државу. На крају, Колишевски прети да ће уколико се ово питање не реши, македонско свештенство „приступити другом решењу, без обзира да ли ће се неко љутити или бити погођен.„³⁵

Два месеца касније, Патријарх Викентије је по одлуци Светог архијерејског синода, тражио податке о предложеним кандидатима

³⁴ Син. Бр. 1321/зап.290, 1958.г.

³⁵ Др Предраг Пузовић: „Раскол у Српској православној цркви – Македонско црквено питање.„ Београд 1997.г.

за епископе у НР Македонији. Пошто се ближило заседање Светог архијерејског сабора, чланови синода заједно са Патријархом, позвани су на разговор код председника Савезне верске комисије Добривоја Радосављевића. Он је упозорио чланове Синода да морају да од предложених кандидата домородаца изабери тројицу и тако попуне епархије у НР Македонији, и да га не интересује да ли они испуњавају или не канонске и законске услове, а ако тако не буде све последице сносиће Свети архијерејски сабор.³⁶

На седници Светог архијерејског сабора која је одржана 10. јуна 1958. године разматрано је питање попуњавања епископима три епархије из Јужне Србије. Донета је одлука да Сабор „нема ништа против избора епископа за епархије у НР Македонији из круга домородаца.„ али истовремено сви предложени кандидати су одбијени „јер као жењени, немају канонске услове за избор за епископа.„³⁷

Свети архијерејски сабор није одбио да изврши своје обећање, него је дошао у немогућност да га испуни, јер то забрањује 12. и 48. правило Трулског сабора (кандидати су били ожењени свештеници) и Устав СПЦ-а члан 104, тачка б (нису имали више богословско образовање).

Овај Сабор је био последњи којим је председавао патријарх Викентије. Главно обележје његове управе Црквом је заокрет у држању Цркве према државним властима и питање Цркве у Јужној Србији. Он је овом питању дао велики обрт, јер је од једног изразито сепаратистичког покрета, направио покрет који се на крају изјаснио да жели да остане у канонској заједници са СПЦ-ом. Томе што је тражено да у епархијама у Јужној Србији буду постављени људи који су тамо рођени, и да се тамошње свештенство служи дијалектом тог подручја, ни канони, ни Устав СПЦ-а нису могли имати ништа против. Међутим, да ли је СПЦ требала и морала уопште, да преговара са свештеницима који су били непокорни својим канонским епископима и оглушавали се о одлуке Светог архијерејског синода. Да се остало на линији коју су држали патријарх Гаврило и митрополит Јосиф, вероватно би цело ово питање било замрзнуто и комунистички режим, са својим зацртаним плановима, не би могао да га решава без учешћа Цркве. СПЦ за време патријарха Викентија није попустила пред сепаратистима и расколницима, иако је на њу вршен врло снажан

³⁶ Син.бр. 1573, 4. јун 1958. г.

³⁷ Гласник СПЦ, број од јула 1958.г.

притисак од стране режима.

Свети архијерејски сабор који се састао према прописима Српске православне цркве од 31. маја до 12. јуна 1951. године донео је неке измене које су Српској цркви наговорили позитивне промене. Патријарх Викентије је отворио Сабор пригодним говором и председавао свим седницама. На Сабору су учешће узели свих 13 архијереја. Једно од главних питања било је питање социјалног осигурања свештенства, свештеничких удовица и сирочад у вези са Уредбом коју је донела влада ФНРЈ за све признате вероисповести. Сабор је прихватио и ставио у дужност Синоду да га спроведе у дело. Попуњене су упражњене епархије, епископ зворничко-тузлански Нектарије изабран за митрополита дабробосанског, епископ горњокарловачки Никанор за епископа сремског, викарни епископ моравички Хризостом за епископа будимског, викарни епископ топлички Висарион за епископа банатског, и епископ моравички Емилијан за епископа пакрачког. Свети архијерејски сабор је 12. маја изабрао четворицу нових архијереја: архимандрита Лонгина (старешину манастира Беочина) за епископа захумско-херцеговачког; протојереја Хранислава Ђорића (референта Светог архијерејског синода) за викарног епископа Његове Светости Патријарха са титулом епископа моравичког и Главног секретара Светог архијерејског синода; архимандрита Доситеја (управника патријаршијског двора у Сремским Карловцима) за викарног епископа топличког и протосинђела Симеона (професора Богословије Светог Саве у манастиру у Раковици) за епископа горњокарловачког. Свети архијерејски сабор прихватио је молбу са лекарским уверењем и ставио у пензију због болести викарног епископа хвостанског Варнаву (Настаћа).³⁸

Наречење архимандрита Лонгина (Томића), обављено је 17 јуна у Саборној цркви у Београду, а хиротонија је била сутрадан, у недељу 18. јуна у истој цркви. Чин хиротоније извршио је Патријарх Викентије уз саслуживање епископа Венијамина и Макарија, 16 свештеника и 2 ђакона.

Протојереј Хранислав Ђорић се по избору за епископа замонашио у манастиру Студеница, добивши име Герман. Наречен је за Епископа у 14. јула, а хиротонисан је сутрадан у Саборној цркви у Београду. Чин хиротоније извршио је Патријарх Викентије

³⁸ Гласник СПЦ, број 7-8, 01. август 1951. г., стр. 66

уз саслуживање епископа Валеријана, Никанора и Василија, 10 свештеника и 2 ђакона.

Архимандрит Доситеј (Стојковић) наречен је 21. јула, док је 22. јула хиротонисан у београдској Саборној цркви. Чин хиротоније извршио је патријарх Викентије уз саслуживање епископа Василија, Висариона и Германа.

Архимандрит Симеон (Злоковић) хиротонисан је 29. јула у препуној Саборној цркви у Београду. Чин хиротоније извршио је патријарх Викентије уз саслуживање епископа Макарија и Хризостома, 12 свештеника и 2 протођакона.

Доласком на патријаршијски трон Патријарх Викентије покушао је свим силама да ослободи епископа хвостанског Варнаву лажних оптужби и да му се омогући да буде на слободи. У препискама патријарха Викентија и самог Броза, види се лажно обећање државне власти о слободи епископа Варнаве. Нажалост, патријарх Викентије није дочекао његову слободу.³⁹

Свети архијерејски сабор и сâм патријарх Викентије, сусрели су се новим проблемом у Цркви, са епископом америчко-канадским Дионисијем Миливојевићем. Проблем између Српске православне цркве и епископа Дионисија настао је још 9. марта 1951. године, када је најављена делегација СПЦ коју су чинили прота Ђорић и проф. др Душан Глумац. У преписци између патријарха Викентија и епископа Дионисија видимо братску љубав патријарха Викентија према свим епископима Српске цркве, а исто тако и дрзак став епископа Дионисија према испруженој руци.⁴⁰

Патријарх Викентије је 08. септембра 1951. године упутио званично писмо епископу Дионисију о доласку црквене делегације у Америку.⁴¹ У писму се каже: „Да би стекао праву представу о верском стању, животу и раду наших верника и наших верских организација изван отаџбине и да би се тако успоставио што тешњи контакт и што јача духовна веза између Матере Цркве и свих њених делова у иностранству, Свети архијерејски синод је одлучио с Божјом помоћу да изашаље једну црквену делегацију која ће посетити у првом реду

³⁹ Види: Протојереј Саво Б. Јовић, *Свети исповедник Варнава Епископ хвостански*, Београд, 2005. стр. 85-95

⁴⁰ Види: Станимир Спасовић, *Историја Српске Православне Цркве у Америци и Канади 1941-1991*, Београд, 1997., стр. 39-46

⁴¹ Исто, стр. 42

Ваше преосвештенство, под Вашим руководством, Вашу подручну Вам америчко-канадску епархију, а затим и све наше црквене центре и по Великој Британији и по Западној Европи.,⁴² Делегацију су сачињавали сада већ епископ Герман (Ђорић) и др Душан Глумац. Делегација није примљена са љубављу у Америци, разговори који су вођени наговештавали су непослушност епископа Дионисија.

28. децембра 1951. године у Савету за народно здравље и социјалну политику владе ФНРЈ потписан је уговор о социјалном осигурању свештеника Српске православне цркве. У име Српске православне цркве патријарх Викентије је потписао уговор, а у име владе ФНРЈ, др Павле Грегорић. Том приликом патријарх Викентије захвалио се Брозу и Савезној влади што је дошло до овог историјског догађаја, како то има великог значаја за све свештенство, јер је тиме државно осигуран свештеник и његова породица.⁴³

Патријарх се посебно бринуо како да обезбеди што боље услове за рад у богословијама и на Богословском факултету, нарочито после искључења Факултета из састава Београдског универзитета 1952. Тадашњи декан протојереј др Радивоје Јосић и продекан Лазар Мирковић разговарали су са патријархом Викентијем и замолили га да он заједно са Светим архијерејским синодом предузму потребне кораке како би спречили издвајање Факултета са Универзитета.

15. фебруара 1952. године Влада Народне Републике Србије је донела решење о укидању Богословског факултета као државне установе. Истог дана је Савет за просвету, науку и културу донео решење да се образује комисија која ће провести ликвидацију укинутог Богословског факултета. Оба решења су достављена од стране ректора Универзитета др Илије Ђуричића, декану укинутог Богословског факултета и од тада је прекинута свака службена веза Универзитета са Богословским факултетом.

Патријархова жеља је била да Богословски факултет као и црквене школе да наставе успешан рад. Он је то истакао у говору 6. октобра 1952. године, честитајући професорима и студентима срећан почетак школске године. Осврћући се на новонасталу ситуацију на факултету, Патријарх је обећао да ће „Црква учинити од своје стране

све што до ње стоји да Богословски факултет Српске православне цркве буде на истој висини на којој је био и Богословски факултет Београдског универзитета и да ће Богословски факултет, наставницима и слушаоцима пружити сву материјалну и корисну подршку. Али желим да нагласим одмах и то да ранг једној школи не даје назив и правни положај, него квалитет и рад наставничког особља. Од Вас Господо наставници, зависи у првом реду ранг и квалитет Богословског факултета Српске православне цркве. Црква ће учинити све што стоји у могућности да вас материјално обезбеди и да вам на тај начин олакша и омогући научно изучавање и наставу.,⁴⁴

У заседању Светог архијерејског сабора, које је трајало у времену од 23. маја до 04. јуна 1955. изабран је за епископа захумско-херцеговачког протосинђел Владислав, наставник богословије Светог Саве у манастиру Раковица. Хиротонисан је у недељу 31. јула 1955. године у београдској Саборној цркви.

Те године патријарх Викентије посетио је Грчку у пратњи четири архијереја. Том приликом наша делегација посетила је Свету Гору и манастир Хиландар. На повратку делегација је посетила и боравила у Скопљу. Следеће године Патријарх је посетио Руску цркву. Посета је трајала око месец дана. На повратку делегација је била примљена од румунског патријарха Јустинијана у Букурешту.

Српску православну цркву је 1956. године посетио архиепископ атински Доротеј, а 1957. године румунски патријарх Јустинијан и руски патријарх Алексеј. Руски патријарх је са пратњом био у посети од 11-31. октобра. У саопштењу поводом ове посете каже се да „Руска и Српска православна црква, у складу са тежњама својих народа искрено подржавају братску везу између православних Цркава и благосиљају ствар очувања мира у свету.,

Патријарх Викентије је посетио од 10-21. јула 1957. године митрополију црногорско-приморску као њен администратор. Том приликом је посетио: Подгорицу, Цетиње, Никшић, манастир Острог, Ловћен, Бар, манастир Прасквицу. Херцег Нови, Котор и манастир Савину. При тој посети је добио запаљење слепог црева и пренет је у војну болницу у Мелјинама и одмах је оперисан од стране др Голдштајна и 08. августа се вратио авионом у Београду.

1957. године намајском редовном заседању Светог архијерејског

⁴² Архив Митрополије, патријарх Викентије епископу Дионисију, 08. септембар 1951.; Станимир Спасовић, Историја Српске Православне Цркве у Америци и Канади 1941-1991, Београд, 1997., стр. 42

⁴³ Гласник СПЦ, број 1, 01. јануар 1952.г., стр.22

⁴⁴ Проф. Др Предраг Пузовић, *Поводом педесет година од упокојења, Патријарх српски Викентије (1950-1958)*, Црква 2008, стр. 100

сабора за епископа рашко-призренског изабран је архимандрит Павле (Стојчевић) сабрат манастира Раче. Хиротонисан је 22. септембра 1957. године у Београдској саборној цркви.

Патријарх Викентије је посебну пажњу посветио издавачкој делатности. „Богословље“, часопис Богословског факултета СПЦ изашло је са његовим благословом 1957. године, а већ следеће године почиње да излази „Православни мисионар“, подлистак „Гласника“, као и „Православна мисао“, часопис Удружења православног свештенства. Као викарни епископ марчански одликован је 27. јануара 1939. Орденом Светог Саве другог реда. Поводом 67. рођендана председника Републике Јосипа Броза Тита, одликовао је патријарха Викентија Орденом Југословенске заставе првог реда. У образложењу се каже да се Патријарх одликује „за заслуге стечене у развијању и учвршћивању мирољубиве сарадње и пријатељског односа ФНР Југославије и других држава.“⁴⁵

Две недеље после завршетка Светог архијерејског сабора, 26. јуна 1958. године, издато је званично саопштење о болести Патријарха Викентија, који је био пренет у болницу „Драгиша Мишовић“. Према саопштењу конзилијума лекара, Патријарх је оболео од парализе говорних органа. Болест је тешке природе, а стање његовог здравља је у стању променљивости.⁴⁶ Патријарх се упокојио, под врло загонетним околностима, 5. јула 1958. године у 13⁵⁰ часова. Сахрањен је у гробници митрополита Михајла у Саборној цркви у Београду. На опелу је началствовао митрополит загребачки др Дамаскин у саслуживање 21 архијереја. С покојним патријархом Викентијем опростио се епископ славонски Емилијан.⁴⁷

Резиме:

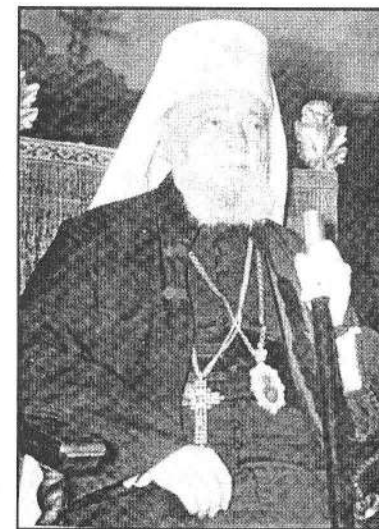
На основу до сада објављених битних података и новинских чланака, аутор прати кратку, али врло активну и плодну пастирску делатност изванредног Патријарха Викентија (Витомира Проданова), почев од његовог рођења у Бачком Петровом Селу 1890. до његове

⁴⁵ Исто, стр.101

⁴⁶ Гласник СПЦ, број од јула 1958. г.

⁴⁷ Сава, епископ шумадиски, *Гробна места српских архијереја*, Крагујевац 1999, стр.16-17

сумљиве смрти 1958. године. На жалост био је оклеветан као марионета комунистичке владајуће власти, а можемо се уверити да то није тако ако детаљно истражимо његов живот и поступке. Труд Патријарха Викентија као архипастира Српске цркве остаће упамћен као плодноносан (решавање социјалног питања свештенства, статуса Богословског факултета у Београду и покушај решавања црквеног питања у Р. Македонији), и многима ће служити као тема научног истраживања.

Budimir Kokotović

PATRIARCH VICENTIVS PRODANOV

Summary:

According to currently published data and newspapers' articles, the author writes about short but very active and fruitful pastoral activities of exceptional Patriarch Vicentius (Vitomir Prodanov), starting with his birth at Bačko Petrovo Selo in 1890, until his mysterious death in 1958. Unfortunately, he was slurred as a puppet of communist authorities, and the untruthfulness of that can be proven if we explore his life and actions in detail. Hard work of the Patriarch Vicentius as a spiritual leader of Serbian Orthodox Church has been remembered as fruitful (solving social issues of priesthood, status of Theological Faculty in Belgrade and trying to solve Church issue in the Former Republic of Macedonia), and it will be useful to many researchers as a topic of scientific research.

Добар рат ратовах, трку сврших, веру одржах!
(Апостол Павле: Друга посланица Тимотеју, 4 глава 7. стих)